

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi turvallisuusselvityslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi turvallisuusselvityslakia. Lakiin otettaisiin sääntely, joka on tarpeen Euroopan komission antaman ilmailun turvaamista koskevan täytäntöönpanoasetuksen täydentämiseksi. Esityksen mukaan laissa mahdollistettaisiin jatkossa perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tekeminen niistä henkilöistä, jotka ovat vastuussa ilmailun turvatarkastuksista, kulunvalvonnasta tai muista turvavalvontatoimenpiteistä taikka hoitavat niitä lentoaseman turvavalvotulla alueella tai työtehtävissään muuten pääsevät itsenäisesti lentoaseman turvavalvotulle alueelle. Lisäksi mahdollistettaisiin suppean henkilöturvallisuusselvityksen tekeminen henkilöistä, jotka tekevät turvavalvontatoimenpiteitä muualla kuin lentoaseman turvavalvotulla alueella tai joilla on pääsy lentorahtiin tai -postiin tai lentotarvikkeisiin sen jälkeen, kun niihin on sovellettu turvavalvontatoimenpiteitä. Perusmuotoisesti turvallisuusselvitettyjen ilmailualan henkilöiden nuhteettomuusseurantaan sisällytettäisiin suojelupoliisin tiedustelutiedot ja keskusrikospoliisin järjestäytynyttä rikollisuutta koskevia tietoja. Laissa mahdollistettaisiin kansallisista syistä henkilöturvallisuusselvityshakemusten keskittäminen viranomaiselle tai sellaiselle muulle julkista hallintotehtävää hoitavalle, joka lain mukaan vastaa turvatoimista tietyllä alueella tai tietyssä toiminnassa.

Esitys liittyy valtion vuoden 2020 lisätalousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, eräiden säännösten osalta kuitenkin 31.12.2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	4
2 Muutosasetuksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	5
3 Nykytila ja sen arviointi.....	7
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	11
5 Toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset	13
6 Lausuntopalaute	14
7 Säännöskohtaiset perustelut	14
8 Voimaantulo	18
9 Toimeenpano ja seuranta	19
10 Suhde muihin esityksiin.....	19
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	19
10.2 Suhde talousarvioesitykseen	19
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	19
LAKIEHDOTUS	22
turvallisuukselvityslain muuttamisesta	22
LIITE	25
RINNAKKAISTEKSTI.....	25
turvallisuukselvityslain muuttamisesta	25

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksen valmisteluun on johtanut 23.1.2019 annettu [komission täytäntöönpanoasetus](#) (EU) 2019/103 täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1998 muuttamisesta tiettyjen ilmailun turvaamista koskevien erityistoimenpiteiden selkiyttämisen, yhdenmukaistamisen, yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta (jäljempänä *muutosasetus*). Asetus edellyttää täydentävän kansallisen sääntelyn antamista. Asetuksesta aiheutuvien muutosten vuoksi esitykseen sisältyy myös kansallisiin tehokkuus- ja turvallisuuskäsitteisiin perustuva muutosehdotus, joka mahdollistaa ilmailun turvallisuusselvityshakemusten keskittämisen lentoaseman turvallisuudesta vastuussa olevalle toimijalle.

Euroopan unionin ilmailun turvaamista koskeva sääntely on toteutettu suurelta osin komission antamalla alemman asteisella sääntelyllä. Komission käyttämä toimivalta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 291 artiklassa tarkoitettua täytäntöönpanovaltaa, jonka nojalla voidaan täsmentää perussäädöksen sisältö. Yleisistä tavoitteista ja periaatteista on säädetty ilmailun turvaamisen perusasetuksessa eli yhteisistä siviili-ilmailun turvaamista koskevista säännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 300/2008 (jäljempänä *ilmailun turva-asetus*), jota ei ole muutettu vuoden 2010 jälkeen. Yksityiskohtainen sääntely on toteutettu komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) 2015/1998 tiettyjen ilmailun turvaamista koskevien erityistoimenpiteiden selkiyttämisen, yhdenmukaistamisen, yksinkertaistamisen ja vahvistamisen osalta, jota on muutettu useita kertoja (jäljempänä *täytäntöönpanoasetus*). Muutosasetuksella muutetaan erityisesti täytäntöönpanoasetuksen ilmailun parissa työskentelevien taustan tarkistusta koskevia säännöksiä. Taustan tarkistukseen liittyvät uudet velvoitteet edellyttävät täydentävää kansallista sääntelyä, jolla turvallisuusselvityslakiin lisätään toimivaltuudet tarvittavien turvallisuusselvitysten mahdollistamiseksi.

Täytäntöönpanoasetus ja muutosasetus perustuvat ilmailun turva-asetuksen 4 artiklan 3 kohtaan, jossa annetaan komissiolle täytäntöönpanoa koskevaa toimivaltaa ja säädetään toimenpiteitä vahvistettaessa noudatettavasta menettelystä. Kohdassa viitataan asetuksen 19 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun päätökseen 1999/468/EY sisältyneeseen sääntelymenettelyyn, joka on mukautettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 182/2011 yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovalan käyttöä (jäljempänä *komitologia-asetus*). Komitologia-asetuksen 13 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan asetuksen 5 artiklassa tarkoitettua tarkastelumenettelyä tulee soveltaa silloin, kun perussäädöksessä on viitattu päätöksen 1999/468/EY 5 artiklassa tarkoitettuun sääntelymenettelyyn.

Komissiolle annetaan ilmailun turva-asetuksen 4 artiklan 3 kohdassa toimivalta toteuttaa asetuksen 1 kohdassa tarkoitettujen yhteisten perusvaatimusten ja 2 kohdassa tarkoitettujen yleisten toimenpiteiden täytäntöönpanon edellyttämät yksityiskohtaiset säännökset. Kohdassa on luettelo toteutettavista toimenpiteistä, joihin kuuluvat muun muassa kulunvalvontaa koskevat vaatimukset ja menettelyt, henkilöstön palvelukseen ottamista koskevat vaatimukset sekä rahdin, postilähetysten, lennon aikana käytettävien tarvikkeiden ja lentoasematarvikkeiden osalta valvottuja edustajia, tunnettuja lähettäjiä ja tiliasiakkaita koskevat hyväksyntä- ja nimitysmenettelyt ja heitä koskevat velvoitteet. Turvallisuusselvityslakiin ehdotettavat muutokset koskevat erityisesti kyseisten kohtien nojalla annettuihin täytäntöönpanosäännöksiin tehtyjä muutoksia.

Muutosasetuksen ja hallituksen esityksen antamisen taustalla on vaikuttanut myös asiaa koskeva kansainvälinen yhteistyö. Muutosasetuksen tavoitteet ovat yhdenmukaisia Chicagossa tehdyn kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen (SopS 11/1949 myöhempien muutoksiin), erityisesti sen siviili-ilmailun turvallisuutta koskevan liitteen 17, kanssa. Esityksen taustalla vaikuttaa myös YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2309 (2016), jossa kannustetaan kaikkia jäsenvaltioita toimiin terrorismin torjumiseksi ilmailussa ja nostetaan esiin sisäpiirin uhka.

Täytäntöönpanoasetuksen palvelukseen ottamista koskevia säännöksiä on muutettu muutosasetuksen hyväksymisen jälkeen 25.9.2019 annetulla komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) 2019/1583 yksityiskohtaisista toimenpiteistä ilmailun turvaamista koskevien yhteisten perusvaatimusten täytäntöönpanemiseksi annetun täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1998 muuttamisesta kyberturvallisuustoimenpiteiden osalta. Muutos koskee muun muassa henkilöitä, joilla on kansallisen ilmailun turvaohjelman mukaisesti järjestelmävastaavan oikeudet tai valvomaton ja rajoittamaton pääsy siviili-ilmailun turvaamisessa käytettäviin kriittisiin tieto- ja viestintätekniisiin järjestelmiin ja kriittiseen dataan. Muutosta ei käsitellä tässä esityksessä, koska se ei edellytä muutoksia kansalliseen lakiin. Turvallisuusselvityslain 19 §:n 1 momentin 5 kohta mahdollistaa jo nykyisellään kyseisten henkilöiden taustan tarkistamisen.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Muutosasetus valmisteltiin siviili-ilmailun turvaamisesta annetun lainsäädännön ja yhteisten sääntöjen soveltamiskomiteassa. Muutosasetus on annettu komitologia-asetuksen 5 artiklan mukaisessa tarkastelumenettelyssä. Komitealle annettiin 26.10.2018 täytäntöönpanoasetuksen muuttamista koskeva ehdotus (D059370/02), ja komitea hyväksyi muutosehdotusta puoltavan lausunnon 21.11.2018 pidetyssä komitean kokouksessa.

Suomi piti neuvotteluissa ehdotettuja taustantarkistusvaatimuksia tarpeellisena, jotta pystytään tehokkaasti parantamaan koko unionin tasolla valmiuksia vastata ilmailun turvallisuutta vaarantavaan toimintaan, erityisesti niin sanotun sisäpiiriuhkan osalta. Suomi piti tärkeänä, että siviili-ilmailun turvaamiseen vaikuttavissa tehtävissä olevien henkilöiden taustat tarkistetaan riittävässä laajuudessa, vaikka taustan tarkistukset kasvattaisivat toimijoiden turvallisuusselvityskustannuksia ja edellyttäisivät eräiltä osin muutoksia kansalliseen sääntelyyn.

Muutosasetuksen käsittelyä koskevat tiedot ja komitealle annettu ehdotus ovat saatavilla komission komiteamenettelyrekisterissä asiainumeroilla [CMTD \(2018\) 1288](#).

Liikenne- ja viestintäministeriö valmisteli muutosasetuksen yhteistyössä oikeusministeriön, suojelupoliisin ja Liikenteen turvallisuusviraston edustajien kanssa. Eduskunnalle annettiin tietoja muutosehdotuksesta E-kirjeellä ([E 90/2018 vp](#)), joka käsiteltiin liikennejaostossa (EU 22). Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta antoi lausunnon [LiVL 34/2018 vp](#), joka käsiteltiin 16.11.2018 suuressa valiokunnassa.

Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esityksen luonnos on valmisteltu oikeusministeriön asettamassa työryhmässä, jossa on ollut oikeusministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, sisäministeriön, suojelupoliisin ja Liikenne- ja viestintäviraston edustajat. Lisäksi työryhmässä on ollut pysyvänä asiantuntijana Finavia Oyj:n edustaja.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla oikeusministeriön verkkosivustolta tunnuksella [OM015:00/2019](#).

2 Muutosasetuksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Keskeiset muutokset täytäntöönpanoasetukseen

Muutosasetuksella pyritään vastaamaan kansainvälisesti terrorismin torjunnan puitteissa tunnistettuun sisäpiirin uhkaan, jolla tarkoitetaan sitä, että ilmailua vaarantavaan toimintaan osallistuu ilmailun parissa työskenteleviä henkilöitä. Merkittävimmät muutokset koskevat siviili-ilmailun turvaamiseen liittyvän henkilöstön taustan tarkistuksia sekä sellaisten henkilöiden taustan tarkistuksia, joilla on pääsy muun muassa sellaisiin materiaaleihin, tarvikkeisiin, rahtiin ja postiin, joihin on sovellettu turvavalvontatoimenpiteitä. Muutokset koskevat tältä osin muutosasetuksen liitteen 2, 26, 44 ja 45 kohtia, joilla on muutettu täytäntöönpanoasetuksen 1.2.3, 11.1, 11.5.1 ja 11.6.3.5 kohtia.

Palvelukseen ottamista koskeviin säännöksiin tehtyjä muutoksia sovelletaan suurelta osin vasta siirtymäajan jälkeen. Vanhan muotoisia taustan tarkistuksia tehdään siirtymäajan päättymiseen 30.12.2020 asti ja ne ovat voimassa enintään 30.6.2023 saakka. Vanhan muotoisen taustan tarkistuksen on katettava vähintään henkilöllisyyden varmentaminen asiakirjatodisteiden pohjalta, rikosrekisterit kaikissa asuinvaltioissa vähintään viiden edeltävän vuoden ajalta sekä työpaikat, koulutus ja mahdolliset koulutus- ja työhistorian aukot vähintään viiden edeltävän vuoden ajalta. Täytäntöönpanoasetukseen on sisältynyt myös työhönottoa edeltävä tarkistus, jota ei ole voitu tehdä 31.7.2019 jälkeen. Sen läpäisseiden henkilöiden osalta tulee tehdä vanhan muotoiset taustan tarkistukset 30.6.2020 mennessä. Työhönottoa edeltävä tarkistus on edellyttänyt vähintään henkilöllisyyden varmentamisen asiakirjatodisteiden pohjalta, tiedot työpaikoista, koulutuksesta ja mahdollisista koulutus- ja työhistorian aukoista vähintään viiden edeltävän vuoden ajalta sekä allekirjoitetun vakuutuksen mahdollisesta rikoshistoriasta kaikissa asuinvaltioissa vähintään viiden edeltävän vuoden ajalta.

Taustan tarkistuksia koskevaa sääntelyä muutetaan muutosasetuksella siten, että jatkossa vanhan muotoista taustan tarkistusta kutsutaan perustason taustan tarkistukseksi (muutettu 11.1.4 kohta). Lisäksi otetaan käyttöön uusi taustan tarkistuksen luokka, jota kutsutaan laajennetuksi taustan tarkistukseksi (muutettu 11.1.3 kohta). Sen tulee sisältää perustason taustan tarkistuksen tietolähteiden lisäksi tiedustelutiedot ja mahdolliset muut olennaiset tiedot, jotka ovat toimivaltaisten kansallisten viranomaisten saatavilla ja joiden nämä katsovat mahdollisesti olevan olennaisia arvioitaessa henkilön soveltuvuutta tiettyyn työtehtävään (muutettu 11.1.3 kohdan d alakohta).

Muutetun 11.1.3 kohdan d alakohta on tulkinnallisesti avoin siltä osin, mitä tietoja tiedustelutietojen on katsottava kattavan. Kohtaa tulkittaessa tulee ottaa huomioon täytäntöönpanoasetus ja muutosasetus sekä ilmailun turva-asetus, jossa asetetaan rajat komission toimivallan käytölle. Kyseisissä säädöksissä ei ole tiedustelutietoja koskevaa määritelmää, mutta taustan tarkistus on määritelty ilmailun turva-asetuksen 3 artiklan 15 kohdassa. Sen mukaan taustan tarkistuksella tarkoitetaan yksilön henkilöllisyyden, rikostausta mukaan luettuna, dokumentoitua tarkistamista osana soveltuvuusarviointia, joka tehdään sen selvittämiseksi, voidaanko hänelle myöntää pääsy ilman saattajaa turvavalvotuille alueille. Täytäntöönpanoasetukseen muutosasetuksella lisätyn 11.0.9 kohdan mukaan 11.1.3 ja 11.1.4 kohdassa tarkoitettua prosessia läpikäyvän henkilön luotettavuutta määritettäessä on otettava huomioon ainakin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/681 liitteessä II tarkoitetut rikokset sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2017/541 tarkoitetut rikokset. Kyseisissä direktiiveissä on kyse

pääosin vakavasta rikollisuudesta, esimerkiksi ihmiskaupasta, järjestäytyneestä rikollisuudesta, lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä, rahanpesusta, tietoverkkorikollisuudesta, ympäristörikollisuudesta, huumausainerikoksista ja terrorismirikoksista. Kohdan merkitys tiedustelutietojen osalta ei ole täysin selvä, mutta sen tarkoituksena näyttäisi olevan, että ainakin kyseisissä säädöksissä mainittuihin rikoksiin liittyvän tiedustelutiedon tulisi kuulua laajennettuun taustan tarkistukseen. Muilta osin taustan tarkastuksissa hyödynnettävän tiedustelutiedon ala näyttäisi jäävän kansallisesti rajattavaksi. Tiedustelutietoja koskevassa arvioissa tulee huomioida myös Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 4 artiklan 2 kohta, joka koskee kansallista turvallisuutta koskevaa toimivallanjakoa Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välillä. SEU 4 artiklan 2 kohdan mukaan kansallinen turvallisuus säilyy yksinomaan kunkin jäsenvaltion vastuulla. EU-lainsäädäntö kuitenkin ulottuu myös aloille, joilla on välitöntä tai välillistä merkitystä kansallisen turvallisuuden ja yleisen järjestyksen kannalta.

Taustan tarkistus on koskenut aiemmin erityisesti sellaisia henkilöitä, jotka otetaan palvelukseen toteuttamaan turvatarkastuksia, kulunvalvontaa tai muita turvavalvontatoimenpiteitä tai olemaan vastuussa niiden toteuttamisesta. Henkilöistä, jotka otetaan palvelukseen hoitamaan kyseisiä tehtäviä tai olemaan vastuussa niiden toteuttamisesta lentoaseman turvavalvotulla alueella, tulee jatkossa tehdä laajennettu taustan tarkistus (muutettu 11.1.1 kohta). Laajennettu taustan tarkistus tulee tehdä myös henkilöistä, joilla on pääsy lentoaseman turvavalvotulle alueelle (muutettu kohta 1.2.3.1) sekä täytäntöönpanoasetuksen muutetuissa kohdissa 11.5.1 (kouluttajat) ja 11.6.3.5 (EU:n ilmailun turvatoimia varmentavat henkilöt) tarkoitetuista henkilöistä.

Niistä henkilöistä, jotka otetaan palvelukseen hoitamaan turvavalvontatehtäviä tai olemaan vastuussa niiden toteuttamisesta muualla kuin turvavalvotulla alueella, tulee jatkossa tehdä joko laajennettu tai perustason taustan tarkistus (muutettu 11.1.2 kohta). Tällä tarkoitetaan henkilöitä, jotka työskentelevät täytäntöönpanoasetuksessa tarkoitettun tunnetun lähettäjän, valvotun edustajan, valvotun toimittajan tai tunnetun toimittajan organisaatiossa. Näiden henkilöiden tehtäviin kuuluu tyypillisesti lentorahtiin, postiin, lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin tai lentoasematarvikkeisiin kohdistuvien turvatoimien tekeminen. Aiemmin heille on tullut tehdä joko taustan tarkistus tai työhönottoa edeltävä tarkistus. Laajennettu tai perustason taustan tarkistus tulee jatkossa tehdä myös henkilöille, jotka ilman saattajaa pääsevät käsiksi lentorahtiin ja -postiin, lentoliikenteen harjoittajan postilähetuksiin ja materiaaleihin sekä lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin ja lentoasematarvikkeisiin, joihin on sovellettu vaadittuja turvavalvontatoimenpiteitä (muutettu 11.1.2 kohta). Lentorahtiin ja -postiin käsiksi pääsevien henkilöiden palvelukseen ottaminen on edellyttänyt aiemmin taustan tarkistusta tai työhönottoa edeltävän tarkastuksen läpäisemistä (muutosasetuksella kumottu 6.1.3 kohta). Siirtymäajan jälkeen asianomainen kansallinen viranomainen määrittää sovellettavien kansallisten sääntöjen mukaisesti, kumman tasoinen taustan tarkistus tulee tehdä (muutettu 11.1.2 kohta). Säännös sisältää kansallista liikkumavaraa siltä osin, kumman tasoista taustan tarkistusta kansallisessa lainsäädännössä edellytetään.

Siirtymäajan jälkeen taustan tarkistuksiin on lisäksi sovellettava joko uuden 11.1.7 kohdan a alakohdassa tarkoitettua jatkuvaa arviointia tai b alakohdassa tarkoitettua taustan tarkistusten uusimista säännöllisin väliajoin. Alakohdassa a edellytetään, että kansallisessa lainsäädännössä säädetään mekanismista 11.1.3 ja 11.1.4 kohdissa vahvistettujen seikkojen jatkuvaa arviointia varten. Toimivaltaiselle viranomaiselle, toiminnanharjoittajalle tai kortin myöntäneelle yksikölle tulee ilmoittaa viipymättä mistä tahansa tapahtumasta, joka voi vaikuttaa yksilön luotettavuuteen. Toimivaltaisten viranomaisten, toiminnanharjoittajien ja yksiköiden välistä ilmoittamista ja tietojenvaihtoa sekä näiden tietojen sisältöä koskevat säännöt on vahvistettava kansallisesti ja niitä on valvottava kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Alakohdassa b edellytetään,

että laajennetut taustan tarkistukset uusitaan vähintään 12 kuukauden välein ja perustason taustan tarkistukset vähintään kolmen vuoden välein. Uusi 11.1.7 kohta sisältää kansallista liikkumavaraa siltä osin, otetaanko käyttöön vaihtoehto a vai b.

Muutosasetuksen voimaantulo ja siirtymäajat

Muutosasetuksen voimaantulosta säädetään asetuksen 2 artiklassa, jonka mukaan muutosasetus tulee voimaan 1.2.2019. Muutosasetuksen liitteessä olevia kohtia 2, 20, 25, 26, 28–38, 44 ja 45 sovelletaan 2 artiklan mukaan kuitenkin vasta 31.12.2020 lukien. Myöhempi soveltamisajan kohta koskee henkilökortteja, palvelukseen ottamista, koulutusta sekä taustan tarkistusta koskevia säännöksiä, joita on kuvattu edellä.

Muutosasetuksen liitteen 27 kohdan mukaan täytäntöönpanoasetuksen 11.1.2 kohdassa aiemmin säädettyjen työhönottoa edeltävien tarkistusten tekeminen lakkaa 31.7.2019. Työhönottoa edeltävän tarkistuksen ennen tuota päivämäärää läpäisseiden henkilöiden osalta on tehtävä vanhan muotoiset taustan tarkistukset 30.6.2020 mennessä. Täytäntöönpanoasetuksen 11.1.2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa tulee tehdä 1.8.2019 alkaen siirtymäajan loppuun 30.12.2020 saakka vanhan muotoinen taustan tarkistus otettaessa palvelukseen uusia henkilöitä. Kohtaa 11.1.2 koskevat muut muutokset tulevat sovellettavaksi 31.12.2020 lukien, josta alkaen kohdassa tarkoitettujen henkilöiden osalta tulee tehdä joko laajennettu tai perustason taustan tarkistus.

3 Nykytila ja sen arviointi

Taustan tarkistuksessa käytettävät tietolähteet

Turvallisuusselvityslain (762/2014) säädetään tehtävistä, joihin valittavasta tai joita hoitavasta henkilöstä voidaan tehdä perusmuotoinen, laaja tai suppea henkilöturvallisuusselvitys. Turvallisuusselvityksen tekee pääsääntöisesti suojelupoliisi. Henkilöturvallisuusselvitys tehdään tarkistamalla henkilöä koskevat rekisteritiedot lain 4 luvussa säädettyllä tavalla sekä tarvittaessa selvityksen kohdetta haastatteleamalla hänen yleisistä olosuhteistaan, ulkomailla oleskelustaan, ulkomaansidonnaisuuksistaan ja muista sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä arvioitaessa hänen riippumattomuuttaan ja luotettavuuttaan selvityksen perustana olevan tehtävän kannalta (23 §:n 1 momentti). Turvallisuusselvityksen laadinnassa voidaan käyttää viranomaisten rekistereitä ja muita tietolähteitä selvityksen tasosta riippuen sen mukaan kuin lain 25–32 §:ssä säädetään.

Turvallisuusselvityksen päättymisestä ja sen sisällöstä ilmoitetaan hakijalle kirjallisesti tai suullisesti. Turvallisuusselvitykseen saadaan ottaa salassa pidettäväksi säädettyjä tietoja vain sellaisessa muodossa ja siinä laajuudessa, joka asianomaisessa tapauksessa on tarpeen selvityksen tarkoituksen saavuttamiseksi, ja on ilmeistä, ettei tiedon antaminen vaaranna valtion turvallisuutta tai muita turvallisuusselvityslain 1 §:ssä mainittuja yleisiä etuja. Jos turvallisuusselvitykseen otetaan tieto keskeneräisestä rikosasiasta, on samalla ilmoitettava, missä vaiheessa asian käsittely turvallisuusselvitystä annettaessa on. Turvallisuusselvitys ei sido sitä, jonka käyttöä varten selvitys on laadittu eikä henkilöturvallisuusselvitykseen saa sisällyttää viranomaisen arviota selvityksen kohteena olevan henkilön nuhteettomuudesta, luotettavuudesta tai sopivuudesta virkaan tai tehtävään.

Turvallisuusselvityslain mukaiseen suppeaan henkilöturvallisuusselvitykseen (21 §) sisältyvät rikosrekisteritiedot ja toisen valtion vastaavan rekisterin tiedot. Lisäksi selvityksessä voidaan

käyttää selvityksen kohteen itse toimittamia tietoja ulkomaan viranomaisen pitämästä rekisteristä sen mukaan kuin 26 §:ssä säädetään. Suppean henkilöturvallisuusselvityksen tietojen voi katsoa täyttävän täytäntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.4 kohdan b alakohdan edellytyksen, jonka mukaan perusmuotoiseen taustan tarkistukseen tulee kuulua rikosrekisteritiedot kaikissa asuinvaltioissa vähintään viiden edeltävän vuoden ajalta. Kohdan a ja c alakohdissa edellytetty henkilöllisyyden varmentaminen ja työ- ja koulutushistorian selvittäminen ei sisälly turvallisuusselvitykseen, vaan ne jäävät henkilön työnantajan tehtäväksi.

Turvallisuusselvityslain mukaiseen perusmuotoiseen henkilöturvallisuusselvitykseen (19 §) kuuluvista tietolähteistä säädetään turvallisuusselvityslain 25 §:ssä. Näihin tietolähteisiin sisältyy suojelupoliisin ja Pääesikunnan tiedustelutietoja sekä keskusrikospoliisin rikostiedustelutietoja. Turvallisuusselvityslain 25 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan selvityksessä voidaan käyttää muun muassa henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 48 §:n 1 momentissa ja 49 §:ssä tarkoitettuja tietoja eli sellaisia suojelupoliisin tallettamia henkilötietoja, jotka ovat tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien toimintojen ja hankkeiden estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi (jäljempänä *suojelupoliisin tiedustelutiedot*). Turvallisuusselvityslain 25 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan selvityksessä voidaan käyttää myös tietoja pääesikunnan turvallisuustietorekisteristä. Henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain (332/2019) 15 §:n mukaan turvallisuustietorekisteriä käytetään sotilaskurinpidosta ja rikos- torjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 86 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rikosten ennalta estämis- ja paljastamistehtävien hoitamiseksi. Viitatus säännöksen mukaan tällaisia rikoksia ovat sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvät rikokset. Puolustusvoimat tallettaa sotilastiedusteluun liittyviä tietoja lisäksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 13 ja 14 §:ssä tarkoitettuun sotilastiedustelurekisteriin. Sotilastiedustelurekisterin tietoja ei käytetä turvallisuusselvitysten tekemisessä. Lisäksi turvallisuusselvityslain 25 §:n 2 momentissa säädetään edellytyksistä, joiden perusteella perusmuotoista turvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan käyttää keskusrikospoliisin tekemää ilmoitusta, joka perustuu poliisin henkilörekistereissä oleviin, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja henkilöryhmiä koskeviin tietoihin (jäljempänä *rikostiedustelutiedot*). Säännöksen perusteella käsitellään tietoja muun muassa järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvistä henkilöistä.

Koska perusmuotoisessa turvallisuusselvityksessä käytetään jo voimassa olevan lain mukaan sellaisia henkilörekistereihin sisältyviä tietoja, jotka kattavat muutosasetuksessa tarkoitetut tiedustelutiedot, kansallinen sääntely vastaa täytäntöönpanoasetuksen muutetussa 11.1.3 kohdassa laajennetulta taustan tarkistukselta edellytettyä. Muutosasetuksella on kuitenkin laajennettu laajennetun taustan tarkastuksen henkilöllistä soveltamisalaa, mikä edellyttää muutoksia kansalliseen lakiin.

Tietojen jatkuva seuranta

Turvallisuusselvityslain 51 ja 52 §:ssä säädetään nuhteettomuusseurannasta. Lain 51 §:n mukaan suojelupoliisi voi yhdistää turvallisuusselvitysrekisterin tietoihin poliisiasiaien tietojärjestelmän tietoja sekä oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sisältyviä rikosasioiden vireilläolo- ja ratkaisutietoja sen selvittämiseksi, voidaanko turvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu todistus edelleenkin pitää voimassa. Lain 52 §:ssä säädetään seurannassa ilmi tulleiden tietojen ilmoittamisesta turvallisuusselvitystä hakeneelle ja velvollisuudesta kuulla selvityksen kohdehenkilöä asiasta.

Turvallisuusselvityslain säännösten perusteella voitaisiin seurata muutosasetuksen 11.1.7 kohdan a alakohdan edellyttämällä tavalla perustason ja laajennetussa taustan tarkistuksessa edellytetyt rikosrekisteritietoja. Seurantaan ei nykyisten säännösten nojalla voida sisällyttää tiedustelutietoja, joten säännöksiä on tarpeen muuttaa tältä osin.

Tarkastettavat henkilöryhmät

Henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia vain henkilöstä, jota ollaan valitsemassa lain 19–21 §:ssä tarkoitettuun tehtävään. Turvallisuusselvityslain 21 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka pääsee lentoasemalla tai satamassa taikka muulla maan ulkoisten tai sisäisten liikenneyhteyksien jatkuvuuden ja turvallisuuden kannalta merkittävällä liikennealueella yleisöltä suljettuihin tiloihin taikka tietoliikenneyhteyksien tai sähkö- ja energiantuotannon yleisen toimivuuden kannalta merkityksellisiin kohteisiin. Tämän säännöksen perusteella on mahdollista tehdä suppea henkilöturvallisuusselvitys henkilöistä, jotka toteuttavat turvatarkastuksia, kulunvalvontaa tai muita turvalvontatoimenpiteitä tai ovat vastuussa niiden toteuttamisesta turvalvotulla alueella niin kuin on edellytetty täytäntöönpanoasetuksessa aiemmin. Muutetun 11.1.1 kohdan mukaan tällaisista henkilöistä tulee kuitenkin jatkossa tehdä laajennettu taustan tarkistus ja lakia tulee tältä osin muuttaa.

Henkilöistä, jotka otetaan palvelukseen toteuttamaan turvatarkastuksia, kulunvalvontaa tai muita turvalvontatoimenpiteitä tai jotka ovat vastuussa niiden toteuttamisesta muualla kuin turvalvotulla alueella, on tehty pääsääntöisesti työhönottoa edeltävä tarkistus. Myös henkilöistä, jotka ilman saattajaa pääsevät käsiksi lentorahtiin ja -postiin, lentoliikenteen harjoittajan postilähetyksiin ja materiaaleihin tai lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin ja lentoasematarvikkeisiin, joihin on sovellettu vaadittuja turvalvontatoimenpiteitä, on tehty pääsääntöisesti työhönottoa edeltävä tarkistus. Muutettu 11.1.2 kohta edellyttää, että heistä tehdään siirtymäajan jälkeen joko laajennettu tai perustason taustan tarkistus. Siirtymäaikana 1.8.2019 jälkeen palvelukseen otettaville uusille henkilöille tulee tehdä vanhan muotoisen taustan tarkistus. Tältä osin muutosasetus edellyttää lakimuutoksia. Asetus jättää kansallisesti liikkumavaraa siltä osin, kumman tasoinen taustan tarkistus kyseisistä henkilöistä tehdään.

Turvallisuusselvitysten hakeminen

Turvallisuusselvityslain 15 §:n 1 momentin mukaan selvitystä voi hakea, jollei kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista muuta johdu tai laissa toisin säädetä, selvityksen kohteen työnantaja tai se, jonka antamaa toimeksiantoa tai siihen kuuluvaa tehtävää selvityksen kohteen on tarkoitus hoitaa tai jota hän hoitaa. Hakijakelpoisuus on siten sidottu työnantaja- tai toimeksiantajarooliin. Ilmailun henkilöturvallisuusselvityksiä hakevat tällä hetkellä lentoaseman pitaja, lentoyhtiöt miehistönsä osalta sekä valvotut edustajat, valvotut toimittajat ja tunnetut toimittajat turvapääällikköjensä osalta. Lentoasemarahdin ja -tarvikkeiden toimittaminen on hajautunut satoihin kooltaan hyvin eri suuruisiin yrityksiin, joiden kaikkien tausta ja luotettavuuden aste eivät ole tunnettuja. Koska lentoaseman pitaja on toimeksiantosuhteessa vain osaan lentoasemalla toimivista tai sinne tarvikkeita toimittavista yrityksistä, se voi hakea henkilöturvallisuusselvityksen vain näiden yritysten osalta.

Ilmailulain 99 §:n ja täytäntöönpanoasetuksen säännösten mukaan lentoasemalla edellytettävien ilmailun turvaamiseen tähtävien toimenpiteiden ja järjestelyiden toimeenpanosta vastaa lentoaseman pitaja. Tämän tehtävän tehokkaan toteutumisen varmistamiseksi turvallisuusselvitys-

laissa olisi tarpeen antaa lentoaseman pitäjälle oikeus hakea henkilöturvallisuusselvitys lentoasemalla työskentelevistä tai siihen yhteydessä olevista henkilöistä, joiden toiminta voi vaikuttaa ilmailuturvallisuuteen. Muutosasetuksessa ei säädetä taustantarkistuksen toteuttamisesta.

Säännökset, jotka eivät edellytä lainmuutoksia

Muutosasetuksen liitteen kohdat 1, 3–25, 28–43 ja 46–52 eivät edellytä täydentävää kansallista sääntelyä, vaan niitä sovelletaan suoraan sellaisenaan. Asetukseen on lisätty uutena muun muassa kenkäskannereita, kenkien metallinilmaisimia, kengissä olevien räjähteiden ilmaisimia sekä räjähtävien kaasujen ilmaisimia koskevia vaatimuksia ja standardeja. Muutoksia on tehty myös läpivalaisulaitetta tai räjähdysaineilmaisimia käyttävien henkilöiden sertifiointiin ja hyväksymiseen. Lisäksi on tehty muutoksia säännöksiin turvaetsinnän suorittamisesta ja niitä koskevien tietojen säilyttämisestä sähköisesti. Asetukseen on myös lisätty radikalisoitumisen määritelmä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä koskevaa turvallisuusselvityslain säännöstä muutettaisiin siten, että perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys voidaan tehdä henkilöstä, joka on vastuussa ilmailun turvatarkastuksista, kulunvalvonnasta tai muista turvalvontatoimenpiteistä taikka toteuttaa niitä lentoaseman turvalvotulla alueella tai työtehtävissään muuten pääsee itsenäisesti lentoaseman turvalvotulle alueelle. Muutos on tarpeen, jotta kansalliset viranomaiset voivat tehdä täytäntöönpanoasetuksen kyseisiltä henkilöiltä edellyttämät laajennetut taustan tarkistukset. Esityksessä ehdotetaan myös, että lentoasemalle tarvikkeita toimittavien yritysten turvapäälliköistä voidaan tehdä perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys. Muutosasetus jättää kansallista liikkumavaraa päättää, tehdäänkö turvapäälliköistä laajennettu vai perusmuotoinen taustan tarkistus. Perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys täyttää muutosasetuksessa laajennetulle taustan tarkistukselle asetetut vaatimukset.

Turvallisuusselvityslainsäädännössä mahdollistettaisiin suppean henkilöturvallisuusselvityksen tekeminen sellaisesta henkilöstä, joka työskentelee ilmailun turvatarkastuksiin, kulunvalvontaan tai muihin turvalvontatoimenpiteisiin liittyvissä tehtävissä tai on vastuussa niiden toteuttamisesta muualla kuin lentoaseman turvalvotulla alueella taikka työskentelee tehtävässä, jossa hänellä on itsenäinen pääsy lentorahtiin, lentopostiin, lentoliikenteen harjoittajan postilähettyksiin ja materiaaleihin tai lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin tai lentoasematarvikkeisiin sen jälkeen, kun niihin on sovellettu turvalvontatoimenpiteitä. Muutosasetus jättää kansallista liikkumavaraa päättää, tehdäänkö kyseisille henkilöille laajennettu vai perusmuotoinen taustan tarkistus. Suppea henkilöturvallisuusselvitys täyttää muutosasetuksessa perusmuotoiselle taustan tarkistukselle asetetut vaatimukset.

Turvallisuusselvityslakiin lisättäisiin uusi säännös keskusrikospoliisin rikostiedustelutietojen ja suojelupoliisin tiedustelutietojen käyttämisestä nuhteettomuusseurannassa silloin, kun alkupeäinen perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys on tehty ilmailualan henkilöiden taustan tarkistamiseksi. Muutos on tarpeen muutosasetuksessa asetetun velvoitteen täytäntöönpanemiseksi. Tiedustelutietojen käyttämisestä nuhteettomuusseurannassa pidetään perusteltuna myös kansallisista turvallisuuteen liittyvistä syistä. Täytäntöönpanoasetus jättää kansallista liikkumavaraa siltä osin, otetaanko käyttöön jatkuvaa seurantaa koskeva mekanismi vai uusitaanko turvallisuusselvitykset tietyin väliajoin. Esityksessä ehdotetaan jatkuvaa seurantaa, joka voidaan

toteuttaa lakiin jo sisältyvällä nuhteettomuusseurannalla. Asetuksen edellyttämien tiedustelutietojen laajuutta on käsitelty edellä jaksossa 2 (Nykytila ja sen arviointi).

Ehdotuksen mukaan suojelupoliisin tulee ilmoittaa turvallisuusselvityksen hakijalle nuhteettomuusseurannassa ilmennyt tieto, joka on välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi sekä sellainen 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyvä tieto, jonka mukaan on perusteltu syy epäillä henkilön syyllistyneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen tai edistävän järjestäytyneen rikollisryhmän toimia. Muutokset ovat tarpeen muutosasetuksen sisältämän ilmoittamisvelvoitteen täytäntöönpanemiseksi. Muutosasetus edellyttää seurannassa ilmenneiden yksilön luotettavuuteen vaikuttavien tietojen ilmoittamista viipymättä toimivaltaiselle viranomaiselle, toiminnan harjoittajalle tai henkilökortin myöntäneelle yksikölle.

Turvallisuusselvityslakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan työnantajan tai toimeksiantajan sijasta työ- tai toimeksiantosuhteeseen valittavasta henkilöstä turvallisuusselvitystä voisi hakea myös sellainen viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava, joka lain mukaan vastaa turvatoimista tietyllä alueella tai tietyssä toiminnassa. Säännös mahdollistaa ilmailualalla henkilöturvallisuusselvityshakemusten keskittämisen turvallisuudesta kokonaisvastuussa olevalle toimijalle. Hakemusten keskittäminen yhdelle toimijalle tehostaa hakemusprosessia ja edistää ilmailuturvallisuutta, joten sitä pidetään tarkoituksenmukaisena kansallisista syistä. Muutosasetus ei edellytä keskittämistä, mutta keskittäminen tehostaa täytäntöönpanoasetuksen tavoitteiden toteutumista.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotus lisäisi merkittävästi henkilöturvallisuusselvitysten määrää. Liikenne- ja viestintäviraston arvion mukaan 15 000–20 000 aiemmin suppeana tehtyä siviili-ilmailuun liittyvää henkilöturvallisuusselvitystä tulisi niitä uusittaessa tehdä perusmuotoisena. Lisäksi tulisi tehtäväksi noin 9 500 kokonaan uutta suppeaa henkilöturvallisuusselvitystä, koska työhönottoa edeltävän tarkistuksen läpäisseiden henkilöiden osalta tulee tehdä taustan tarkistus 30.6.2020 mennessä. Vuonna 2018 suojelupoliisi teki kaikkiaan 34 239 suppeaa ja 25 526 perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä.

Turvallisuusselvitysmenettely on nettobudjetoitua toimintaa, joten suojelupoliisille selvityksistä aiheutuvat kustannukset katetaan hakijoiden maksuilla. Ilmailualan perusmuotoisten henkilöturvallisuusselvitysten kustannukset tulisivat olemaan muita korkeammat, koska niitä koskeva nuhteettomuusseuranta kattaa useampia tietolähteitä. Selvitettävän henkilömäärän kasvu yhdessä maksujen nousemisen kanssa tarkoittaa korkeampia kustannuksia alan yrityksille. Yritykset voisivat kuitenkin rajoittaa kustannustensa kasvua esimerkiksi järjestelemällä toimintaansa siten, että aiempaa pienempi osa henkilöstöstä tekee tehtäviä, joissa heistä tulee tehdä henkilöturvallisuusselvitys.

Esitystä valmisteltaessa on selvitetty mahdollisuutta, jonka mukaan Suomen valtion omistama Finavia Oyj hoitaisi ehdotetun 15 §:n muutoksen perusteella keskitetysti ilmailualan turvallisuus selvityshakemusten käsittelyn omistamillaan lentoasemilla. Finavia Oyj:n arvion mukaan tällainen järjestely edellyttäisi uutta tietojärjestelmää, jonka kertaluonteiset kehitys- ja käyttöönottokustannukset olisivat Finavia Oyj:lle taloudellisesti sekä työvoiman käytettävyyden kannalta merkittävät. Tämän lisäksi tulisivat uuden järjestelmän vuosittaiset hallinnolliset ja järjestelmän lisenssikulut. Finavian arvion mukaan aiheutuvat kustannukset tulisi voida kattaa katteellisella tulorahoituksella.

Keskittämisestä voi koitua taloudellisia säästöjä ja hallinnollisen taakan kevenemistä niille yrityksille, joiden henkilöstöstä ilmailulainsäädäntö edellyttää taustan tarkistusta.

Viranomaisvaikutukset

Suojelupoliisin arvion mukaan sille aiheutuu ehdotetuista muutoksista enintään 22 henkilötyövuoden lisäkustannus. Toiminnan käynnistämisvaiheessa vuonna 2020 resurssitarve on noin 12 henkilötyövuotta. Suojelupoliisi on kehittämässä tietojärjestelmäänsä lisäten toimintojen automatisointia, mikä osaltaan vaikeuttaa henkilötyövuositarpeen arviointia. Muutokset joudutaan tekemään muutosasetuksen edellyttämässä aikataulussa, minkä lisäksi on tärkeää, ettei lentoliikenteen sujuvuus vaarannu rekrytointien edellyttämien henkilöturvallisuus selvitysten käsittelyn vuoksi. Uusien perusmuotoisten henkilöturvallisuus selvitysten tekeminen on niiden edellyttämien tietojen paremman kattavuuden vuoksi merkittävästi työllistävää kuin suppeiden henkilöturvallisuus selvitysten tekeminen. Henkilöturvallisuus selvityksistä aiheutuvat kustannukset katetaan maksuperustelain mukaisella maksulla. Maksuilla saadaan katettua suojelupoliisille lain toimeenpanoista syntyvät kulut.

Ehdotuksen mukaan nuhteettomuus seurannassa käytettäisiin tietoja suojelupoliisin toiminnallisesta tietojärjestelmästä ja poliisihallituksen ylläpitämästä poliisin tiedustelujärjestelmästä (POTI). Suojelupoliisin arvion mukaan näiden tietojen ajanmukainen seuranta tulisi järjestää mahdollisimman nopeasti automatisoidusti, mikä edellyttää uuden tietojärjestelmän luomista. Suojelupoliisi on arvioinut tietojärjestelmän kehittämisen aiheutuvien kustannusten olevan noin 200 000 euroa, mihin sisältyvät kustannukset tarvittavasta asiantuntija- ja projektityöstä sekä kustannukset järjestelmän toteutuksesta mukaan lukien turvallisten teknisten käyttöyhteyksien luominen kyseessä oleviin turvallisuus selvitysten laadinnassa käytettäviin rekistereihin. Nämä kustannukset katettaisiin suojelupoliisin talousarvion puitteissa ja veloitettaisiin nettobudjetoidun toiminnan periaatteiden mukaisesti käyttö- ja turvallisuus selvitysmaksuilla takautuvasti.

Keskusrikospoliisi arvioi rikostiedustelutietoihin kohdistuvien kyselyiden määrän kasvusta aiheutuvan 0,75 henkilötyövuoden lisäkustannuksen. Liikenne- ja viestintävirasto arvioi muutosasetuksesta aiheutuvan yhteensä kolmen henkilötyövuoden lisäkustannuksen.

Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Turvallisuusympäristömme on viime vuosina muuttunut ja monimutkaistunut. Erilaiset turvallisuuteen liittyvät ilmenemismuodot kuten terrorismi ja järjestäytynyt rikollisuus ovat hyötynet globaalista toimintaympäristöstä. Terrorismin torjunnan keskiössä on kyky torjua yhteiskuntaa vastaan kohdistuneita iskuja. Järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa on tärkeää pyrkiä estämään sen leviäminen yhteiskunnan rakenteisiin.

Yhteiskunnassa on oltava jatkuva kyky vastata muuttuviin turvallisuusuuhkiin. Erityisesti kriittistä infrastruktuuria koskevien kohteiden suojaaminen on tärkeää ja ilmailun turvaamiseen osana kriittistä infrastruktuuria kohdistuu erityinen intressi. Turvallisuussympäristössä tapahtuvat muutokset ja niiden ennakointi edellyttävät ilmailun turvallisuudesta vastaavilta toimijoilta ajankohtaisia suorituskykyjä ja tehokasta yhteistyötä. Toisaalta on tärkeää painottaa ennalta estävää toimintaa, jotta turvallisuusuuhkien ilmenemismuotoihin kuten sisäpiirin uhkaan pystytään vastaamaan ennen sen toteutumista ja mahdollisen vahingon aiheutumista. Ilmailun turvallisuudessa uhkien etukäteinen kartoittaminen on erityisen tärkeää.

Ennalta estävä työ on turvallisuusselvitysmenettelyn keskiössä. Turvallisuusselvitysmenettelyn tarkoituksena on estää ennalta sellaista toimintaa, joka vaarantaa kansallista turvallisuutta tai erittäin tärkeää merkittävää yksityistä taloudellista etua. Suppeiden ja perusmuotoisten henkilöturvallisuusselvitysten soveltamisalan ja nuhteettomuusseurannan tietolähteiden laajennus parantaa edellytyksiä ennakolta torjua erityisesti ilmailualan henkilöstöön liittyvää sisäpiiriuhkaa. Tietopohjan laajeneminen on merkityksellistä sekä kansallisen turvallisuuden suojaamisen näkökulmasta että erityisesti yksilöiden elämää ja henkilökohtaista turvallisuutta koskevien perusoikeuksien kannalta.

Hakemusten keskittämisen mahdollistava ehdotus on merkityksellinen ilmailuturvallisuuden kannalta. Tiettyyn lentoasemaan liittyvien hakemusten keskittäminen yhdelle toimijalle parantaa kokonaiskäsitystä ilmailuun kytkeytyvistä yrityksistä ja henkilöistä. Keskitetty prosessi mahdollistaa siten paremmin sisäpiirin uhan eli terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan.

Ehdotetuilla muutoksilla on myös toisen suuntaisia perusoikeusvaikutuksia. Turvallisuusselvitysmenettelyä varten ei sinänsä kerätä uutta tietoa, vaan menettely perustuu olemassa oleviin rekistereihin. Menettelyn laajentaminen kuitenkin tarkoittaa aiempaa suuremman ihmisjoukon yksityiselämän suojan ja tietosuojan rajoitusta. Tietoisuus menettelystä voi vaikuttaa työntekijöiden haluun hakeutua ilmailualan työtehtäviin. Turvallisuusselvitysmenettelyssä ilmenevät tiedot voivat myös johtaa siirtämiseen toisiin työtehtäviin tai työsuhteen päättymiseen tai ne voivat estää henkilön työnsaannin. Turvallisuusselvitysmenettelyyn liittyy riski virheellisistä rekisterimerkinnöistä, joskin riskiä pienentää rekisteröidyn oikeus joko suoraan tai epäsuorasti tarkastaa itseään koskevat merkinnät ja saada ne korjatuksi.

Esityksellä ei ole merkittäviä ympäristö-, sukupuoli- tai lapsivaikutuksia.

5 Toteuttamisvaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Ilmailun taustan tarkistukset tehdään nykytilanteessa turvallisuusselvityslain mukaisessa menettelyssä. Menettely on soveltunut tähän tarkoitukseen hyvin. Myös täytäntöönpanoasetuksen muutettujen säännösten edellyttämät taustan tarkistukset olisi mahdollista tehdä samassa menettelyssä, jos turvallisuusselvityslain sallittuja selvityspäätteitä ja nuhteettomuusseurannassa käytettäviä tietolähteitä koskevia säännöksiä muutetaan. Tämän vaihtoehdon etuna olisi erityisesti se, että menettely on jo käytössä ja sitä koskevat käytännöt ja tietojärjestelmät ovat jo olemassa.

Turvallisuusselvityslain mukainen selvitys kattaa useampia tietolähteitä kuin mitä täytäntöönpanoasetuksessa edellytetään. Turvallisuusselvityksessä voidaan käyttää muun muassa rajavartiolaitoksen ja Tullin rekistereitä, ammatin- tai elinkeinonharjoittajia sekä heidän toimikelpoisuuttaan koskevia rekistereitä, ulkomaalaisrekisteriä ja ulosottorekisteriä. Tästä seuraa toisaalta se, että selvityksessä käytettävä tietopohja on laajempi ja siten selvitys on tehokkaampi. Toisaalta selvityksen kohdehenkilön yksityiselämän suojaan kohdistuu suurempi rajoitus.

Täytäntöönpanoasetuksessa edellytetään, että selvitettyä henkilöä koskevia tietolähteitä seurataan jatkuvasti tai että perustason taustan tarkistukset uusitaan vuosittain ja laajennetut taustan tarkistukset kolmen vuoden välein. Turvallisuusselvityslakiin sisältyy jo 51 ja 52 §:ssä säädetty nuhteettomuusseuranta, joka soveltuu tietojen jatkuvaan seurantaan. Tietoja seurataan jatkuvasti, mutta henkilöturvallisuusselvitys on voimassa enintään viisi vuotta, minkä jälkeen se on uusittava. Nuhteettomuusseurannassa seurataan vain rikoksiin liittyviä tietoja, joten laajennetuissa taustan tarkistuksessa edellytettävien tiedustelutietojen osalta kansallista säännöstä olisi laajennettava. Taustan tarkistusten uusiminen vuosittain tai kolmen vuoden välein olisi kustannuksiltaan kalliimpi vaihtoehto. Lisäksi jatkuvassa seurannassa tietojen muuttuminen tulee ilmi nopeammin.

Esityksessä ehdotetaan, että nuhteettomuusseurannassa käytetään eräitä tiedustelutietoja silloin, kun on kyse Euroopan unionin ilmailulainsäädännön edellyttämästä taustan tarkistuksesta. Muutosasetuksen täytäntöönpanon kiireellisyyden vuoksi ei ole ollut mahdollisuutta selvittää, olisiko tarpeellista laajentaa nuhteettomuusseurannassa tiedustelutietojen käyttö koskemaan kaikkia perusmuotoisia henkilöturvallisuusselvityksiä. Laajennuksella olisi huomattava merkitys yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Tiedustelutietojen käytön laajentaminen nuhteettomuusseurannassa kaikkiin perusmuotoisiin selvityksiin olisi lisäksi kustannuksiltaan kalliimpi vaihtoehto.

Vaihtoehtona turvallisuusselvityslain muuttamiselle on luoda ilmailulakiin tai turvallisuusselvityslakiin oma sääntelynsä ilmailun taustan tarkistuksille. Tällöin sekä alkuperäisessä selvityksessä että nuhteettomuusseurannassa käytettävät tietolähteet olisi mahdollista rajata tarkasti siihen, mitä EU-sääntely edellyttää. Tämä kuitenkin hajauttaisi taustan tarkistuksia koskevaa sääntelyä ja edellyttäisi uuden rinnakkaisen menettelyn luomista sekä uusien tietojärjestelmien perustamista siihen liittyvine kustannuksineen.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

15 §. *Henkilöturvallisuusselvityksen hakemiseen oikeutetut.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin kansallisista syistä säännös, jonka mukaan työnantajan tai toimeksiantajan sijasta työ- tai toimeksiantosuhteeseen valittavasta henkilöstä turvallisuusselvitystä voisi hakea myös sellainen viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava, joka lain mukaan vastaa turvatoimista tietyllä alueella tai tietyssä toiminnassa. Hakemuksen edellytyksenä olisi, että vastuu turvatoimista olisi säädetty laissa, jossa olisi myös määritelty tietty alue tai toiminta, johon vastuu kohdistuu. Yleisluontoinen säännös turvallisuuden ylläpitämisestä ei olisi tässä tarkoitettu velvoite. Haetulle henkilöturvallisuusselvitykselle tulisi edelleen olla peruste lain 19–21 §:ssä.

Ilmauksella "työnantajan tai toimeksiantajan sijasta" (jäljempänä *sijastahakija*) viitataan siihen, että viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava toimii henkilöturvallisuusselvitystä haettaessa hakijan roolissa, mutta selvitystä ei kohdisteta hakijan vaan tämän valvontapiiriin kuuluvan yrityksen palveluksessa olevaan tai siihen toimeksiantosuhteessa olevaan henkilöön. Siten muun muassa 19 §:n ja 21 §:n viittauksella palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta henkilöstä tarkoitetaan valvottavan yrityksen palvelukseen tai toimeksiantoon valittavaa tai siinä olevaa henkilöä. Sen sijaan viittauksella hakijaan, muun muassa 18, 41 ja 52 §:ssä, tarkoitettaisiin sijastahakijaa.

Sijastahakijana pidettäisiin esimerkiksi lentoaseman pitäjää, joka ilmailulain (864/2014) 99 §:n mukaan on vastuussa lentoasemalla edellytettävien ilmailun turvaamiseen tähtäävien toimenpiteiden ja järjestelyiden toimeenpanosta. Lentoaseman pitäjä voisi tällä perusteella hakea henkilöturvallisuusselvitystä muun muassa täytöntöönpanoasetuksessa tarkoitettun tunnetun lähettäjän, valvotun edustajan, valvotun toimittajan tai lentoasematarvikkeiden tunnetun toimittajan palvelukseen otettavista henkilöistä. Sijastahakijana voisi toimia myös Liikenne- ja viestintävirasto, joka ilmailulain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuna ilmailun turvaamisen kansallisenä viranomaisena on toimivaltainen ottamaan vastaan tiedot seikoista, jotka voivat vaikuttaa yksilön luotettavuuteen ilmailun taustan tarkistusten yhteydessä. Säännös mahdollistaa henkilöturvallisuusselvityshakemusten keskittämisen turvallisuudesta kokonaisvastuussa olevalle toimijalle. Muutos myös varmistaa lentoaseman pitäjän edellytykset saada tarvittavat tiedot henkilöturvallisuusselvityksen sisällöstä, jotta se voi suorittaa laissa säädettyä tehtäväänsä ilmailun turvaamiseksi. Suurin Suomessa toimiva lentoasemanpitäjä on Finavia Oyj, jolla on 21 lentoasemaa. Lisäksi Suomessa toimii kolme muuta lentoasemaa.

19 §. *Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 7 kohta, jonka perusteella on mahdollista tehdä perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys henkilöstä, joka on vastuussa ilmailun turvatarkastuksista, kulunvalvonnasta tai muista turvalvontatoimenpiteistä taikka toteuttaa niitä lentoaseman turvalvotulla alueella tai työtehtävissään muuten pääsee itsenäisesti lentoaseman turvalvotulle alueelle. Turvallisuusselvityslain mukainen perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys täyttää täytöntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.3 kohdan laajennetun taustan tarkistuksen edellytykset.

Ensimmäinen henkilöryhmä, jota säännös koskisi, ovat henkilöt, joilla on vastuu ilmailuun liittyvistä turvalvontatoimenpiteistä. Tällaisia henkilöitä ovat muun muassa turvakouluttajat ja EU:n ilmailun turvatoimia varmentavat henkilöt, joista tulee täytöntöönpanoasetuksen muutetun 11.5.1 ja 11.6.3.5 kohdan mukaan tehdä laajennettu taustan tarkistus, sekä lentoasemalle tarvikkeita toimittavien yritysten turvapäälliköt. Täytöntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.2 kohdan mukaan turvalvontatoimenpiteistä vastaavien henkilöiden, joihin kuuluvat muun muassa yritysten turvapäälliköt, tulee läpäistä kansallisen harkinnan mukaan joko laajennettu tai perustason taustan tarkistus. Turvapäälliköiden osalta on valittu korkeampi vaatimustaso heidän erityisen asemansa vuoksi. Muista 11.1.2 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä säädettäisiin 21 §:n 1 momentin uudessa 4 a kohdassa.

Toiseen henkilöryhmään kuuluisivat turvatarkastuksia, kulunvalvontaa tai muita turvalvontatoimenpiteitä lentoaseman turvalvotulla alueella toteuttavat henkilöt, joista täytöntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.1 kohdan mukaan tulee tehdä laajennettu taustan tarkistus.

Kolmas henkilöryhmä olisivat muut henkilöt, jotka työtehtävissään pääsevät itsenäisesti lentoaseman turvalvotulle alueelle. Täytöntöönpanoasetuksen muutetun 1.2.2.2 kohdan mukaan pääsy lentoaseman turvalvotulle alueelle edellyttää lentoaseman henkilökorttia tai miehistön henkilökorttia, jonka myöntämisen edellytyksenä muutetun 1.2.3.1 kohdan mukaan on laajennetun taustan tarkistuksen läpäiseminen. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi ilma-aluksen miehistön jäsenet, maapalveluhenkilökunta, lentokentän kaupallisten palvelujen kuten myymälöiden ja ravintoloiden henkilökunta, kunnossapitohenkilökunta, asentajat, lentokonemekaanikot, rahtipalvelujen työntekijät, lennonjohdon ja lennonvarmistuksen työntekijät, lentokenttäajoneuvojen kuljettajat, lentoaseman hallinnon toimihenkilöt, alan opiskelijat ja pelastuspalveluhenkilöstö.

21 §. *Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 4 a kohta, joka mahdollistaa suppean henkilöturvallisuusselvityksen tekemisen sellaisesta henkilöstä, joka työskentelee ilmailun turvatarkastuksiin, kulunvalvontaan tai muihin

turvavalvontatoimenpiteisiin liittyvissä tehtävissä tai on vastuussa niiden toteuttamisesta muualla kuin lentoaseman turvavalvotulla alueella taikka työskentelee tehtävässä, jossa hänellä on itsenäinen pääsy lentorahtiin, lentopostiin, lentoliikenteen harjoittajan postilähetystyksiin ja materiaaleihin tai lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin tai lentoasematarvikkeisiin sen jälkeen, kun niihin on sovellettu turvavalvontatoimenpiteitä. Kohdassa mainituista henkilöistä tulee tehdä täytäntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.2 kohdan mukaan joko laajennettu tai perusmuotoinen taustan tarkistus. Turvallisuusselvityslain mukainen suppea henkilöturvallisuusselvitys täyttää täytäntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.4 kohdan perusmuotoisen taustan tarkistuksen edellytykset.

Säännöksessä tarkoitetut henkilöt työskentelevät lentoasemalla sen turvavalvotun alueen ulkopuolella tai muualla kuin lentoasemalla täytäntöönpanoasetuksessa tarkoitetun tunnetun lähettäjän, valvotun edustajan, valvotun toimittajan tai tunnetun toimittajan organisaatiossa ja heidän työtehtäviinsä kuuluu lentorahtiin, lentopostiin, lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin tai lentoasematarvikkeisiin kohdistuvien turvatoimien tekeminen. Lisäksi säännös koskisi turvallisuudesta vastaavia henkilöitä sekä sellaisia muita kuin turvavalvontatehtäviä tekeviä henkilöitä, joilla on itsenäinen pääsy edellä tarkoitettuihin lähetystyksiin tai tarvikkeisiin sen jälkeen, kun niille on tehty turvatoimet.

Tunnetun lähettäjän työntekijöiden tyypilliset työtehtävät liittyvät pakkaamoon, lähettämöön tai lentorahtilähetysten kuljettamiseen. Valvotun edustajan työntekijöiden tyypillisiä tehtäviä ovat huolitsijan, autonkuljettajan ja varastohenkilöstön tehtävät. Valvottu edustaja antaa lentoasemalle toimitettavalle lähetystykselle turvaluokituksen, jonka jälkeen lähetystä ei enää tarvitse turvatarkastaa. Valvottu toimittaja tarkoittaa yritystä, joka valmistaa ja toimittaa ilma-alukseen lennon aikana käytettäväksi, tarjottavaksi ja myytäväksi tarkoitettuja tuotteita. Valvotun toimittajan työntekijöistä turvallisuusselvittettäviä olisivat henkilöt, jotka kokoavat, pakkaavat, suojaavat ja kuljettavat lennolle vietäviä tarvikkeita. Tunnetulla toimittajalla tarkoitetaan yritystä, joka toimittaa tavaroita myytäväksi, käytettäväksi tai muuten saataville lentoaseman turvavalvotulla alueella. Tällaisia tavaroita ovat esimerkiksi myymälöissä ja ravintoloissa myytävät ja käytettävät tuotteet sekä lentoasemalla käytettävät polttoaineet ja jäänesto- ja jäänpoistoaineet.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaa muutettaisiin siten, että sen perusteella ei enää tehtäisi henkilöturvallisuusselvityksiä henkilöistä, joilla on pääsy lentoaseman yleisöltä suljettuihin tiloihin. Näistä henkilöistä voitaisiin jatkossa tehdä turvallisuusselvitys 19 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella.

51 §. Nuhteettomuuden ja luotettavuuden seuranta henkilörekisterien yhdistämisen avulla. Pykälän 1 momentin viittaus poliisiasiain tietojärjestelmään korvataan viittauksella henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (616/2019, jäljempänä *poliisin henkilötietolaki*) 5 §:n 1 ja 2 momentissa ja 6 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin. Muutos liittyy poliisin henkilötietolain uudistuksessa tehtyyn sääntelyratkaisuun, jonka seurauksena laissa ei enää säädetä tietyistä rekistereistä vaan sallituista käsittelytarkoituksista. Vastaava muutos on tehty turvallisuusselvityslain 25 §:n 1 momentin 4 kohtaan poliisin henkilötietolain säätämisen yhteydessä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi säännös keskusrikospoliisin rikostiedustelutietojen ja suojelupoliisin tiedustelutietojen käyttämisestä nuhteettomuuden ja luotettavuuden seurannassa silloin, kun alkuperäinen perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys on tehty 19 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella lentoaseman turvavalvontatoimenpiteistä vastaavien ja niitä toteuttavien henkilöiden taustan tarkistamiseksi. Seurannassa voitaisiin käyttää keskusrikospoliisin järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyviä rikostiedustelutietoja sellaisella menettelyllä ja siten rajattuna kuin 25 §:n 2 momentissa säädetään sekä poliisin henkilötietolain 48 §:n 1 momentissa

ja 49 §:ssä tarkoitettuja suojelupoliisin tiedustelutietoja. Muutoksella toteutettaisiin täytäntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.7 kohdan a alakohdassa edellytetty taustan tarkistukseen kuuluvien seikkojen jatkuvaa arviointia koskeva mekanismi. Suojelupoliisin tiedustelutietojen ja keskusrikospoliisin rikostiedustelutietojen käyttämisellä täytetään kohdassa asetetut vaatimukset tiedustelutietojen käytölle jatkuvassa seurannassa.

Keskusrikospoliisin tietojen rajatusta käyttämisestä säädetään turvallisuusselvityslain 25 §:n 2 momentissa. Momentin 1 kohdan mukaan keskusrikospoliisi voi tehdä ilmoituksen suojelupoliisille, jos selvityksen kohteella on henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 8 §:ssä tarkoitettujen tietojen perusteella toistuvia ja pysyväisluonteisia yhteyksiä sellaiseen henkilöön, jonka on tuomioistuimen päätöksen mukaisesti katsottu osallistuneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan tai jonka vireillä olevassa esitutkinnassa tai syyteharkinnassa epäillään osallistuneen tällaiseen toimintaan, jos yhteydet ovat omiaan saattamaan selvityksen kohteen alttiiksi ulkopuoliselle epäasialliselle vaikuttamiselle sekä siten vaarantamaan turvallisuusselvityksen perusteena olevan edun suojaamisen.

Kyseisen momentin 2 kohdan mukaan ilmoituksen voisi tehdä, jos keskusrikospoliisi katsoo henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 8 §:ssä tarkoitettujen tietojen ja mahdollisten muiden selvitysten perusteella olevan perusteltu syy epäillä selvityksen kohteen syyllistyneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen ja tiedon välittäminen on välttämätöntä turvallisuusselvityksen perusteena olevan edun suojaamiseksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimilta tai vaikutukselta taikka rikoksen ennalta estämiseksi.

Kyseisen momentin 3 kohdan mukaan ilmoituksen voisi tehdä myös, jos henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 8 §:ssä tarkoitettuihin tietoihin sisältyy selvityksen kohteesta useita sellaisia laadultaan ja sisällöltään henkilön luotettavuuden arvioinnin kannalta merkittäviä merkintöjä, joiden muodostaman kokonaisuuden perusteella keskusrikospoliisi katsoo olevan perusteltu syy epäillä, että selvityksen kohde voi vaarantaa selvityksen perusteena olevassa työtehtävässään saamiensa sellaisten salassa pidettävien asiakirjojen ja niiden tietojen suojan, jotka kuuluvat turvallisuusluokkaan I tai II tai joihin sisältyvän salassa pidettävän tiedon oikeudeton paljastaminen tai oikeudeton käyttö voi muutoin aiheuttaa erityisen suurta tai merkittävää vahinkoa salassapitosäännöksessä tarkoitettulle yleiselle edulle, ja että selvityksen kohde voi siten edistää järjestäytyneen rikollisryhmän toimia, jos tiedon välittäminen on välttämätöntä valtion keskeisten turvallisuusetujen suojaamiseksi järjestäytyneen rikollisryhmän toimilta tai vaikutuksilta taikka rikoksen ennalta estämiseksi.

Suojelupoliisin käsittelemistä henkilötiedoista säädetään poliisin henkilötietolain 48 §:n 1 momentissa ja 49 §:ssä. Lain 48 §:n 1 momentin mukaan suojelupoliisi saa käsitellä henkilötietoja, jotka ovat tarpeen kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien toimintojen ja hankkeiden estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtion turvallisuutta uhkaavien rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi.

52 §. Toimenpiteet seurannan perusteella. Pykälässä huomioitaisiin tiedustelutietojen käyttöä koskevat 51 §:ään tehtävät muutokset. Pykälän 2 momenttia laajennettaisiin siten, että suojelupoliisin on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava henkilöturvallisuusselvitystä hake-neelle rikosepäilyn tai -tuomion lisäksi myös tieto, joka on välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi sekä sellainen 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyvä tieto, jonka mukaan on perusteltu syy epäillä henkilön syyllistyneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen tai edistävän järjestäytyneen rikollisryhmän toimia. Säännöksellä toteutetaan täytäntöönpanoasetuksen muutetun 11.1.7 kohdan a

alakohdan mukainen velvollisuus ilmoittaa yksilön luotettavuuteen vaikuttavista tapahtumista toimivaltaiselle viranomaiselle, toiminnanharjoittajalle tai kortin myöntäneelle yksikölle.

Tiedustelutietojen luovuttamisen kynnys olisi vastaava kuin poliisilain (872/2011) 5 a luvun 4 §:n 1 momentissa, jonka mukaan tiedustelumenetelmän käytön yleisenä edellytyksenä siviilitiedustelussa on, että sen käyttäminen on välttämätöntä tärkeiden tietojen saamiseksi sellaisesta siviilitiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta. Tiedustelutietojen ja rikostiedustelutietojen ilmoittamiseen sovellettaisiin lisäksi momentin alkuosan edellytystä siitä, että tiedolla olisi vaikutusta turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen sisältöön.

Jos 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyy tieto mainitun momentin 1 kohdassa tarkoitetusta järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumista koskevasta rikostuomiosta tai -epäilystä, tämä tieto tulee ilmoittaa 52 §:n 2 momentin alkuosaan jo sisältyvän rikosepäilyä tai -tuomiota koskevan säännöksen mukaisesti. Lisäksi suojelupoliisin olisi ilmoitettava myös 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyvä tieto, jonka mukaan on perusteltu syy epäillä henkilön syylistyneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen tai edistävän järjestäytyneen rikollisryhmän toimia. Säännöksellä viitattaisiin 25 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdissa tarkoitettuihin tietoihin.

Salassapidettäviä tietoja saaneen hakijan salassapitovelvollisuudesta säädetään turvallisuusselvityslain 59 §:ssä ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

Pykälän 2 momentin viimeistä lausetta muutetaan siten, että tietojen ilmoittamisen kohteesta puhutaan hakijana eikä työnantajana. Muutos yhtenäistää momentissa käytettyjä ilmaisuja. Lisäksi sillä on se vaikutus, että jos hakemuksen on tehnyt ehdotetun 15 §:n mukaisesti sijastahakija, tiedot on toimitettava sille eikä työnantajalle.

Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin 2 momenttia vastaava muutos yritysturvallisuusselvityksiin liittyen.

Rikosepäilyä ja rikollista tekoa koskevien tietojen arviointiin sovellettavaa 5 momenttia ei muutettaisi. Momentissa säädetty soveltuu edelleen tiedon merkityksen arviointiin silloin, jos tiedossa on kysymys rikosepäilystä tai rikollisesta teosta.

Pykälän uudessa 6 momentissa säädettäisiin, ettei henkilöä ole velvollisuus 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kuulla sellaisesta tiedosta, josta hänellä ei viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) 11 tai 12 §:n mukaan ole oikeutta saada tietoa. Julkisuuslain 12 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto hänestä itsestään viranomaisen asiakirjaan sisältyvistä tiedoista 11 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyin rajoituksin, jollei laissa toisin säädetä. Lain 11 §:n 2 momentin mukaan tiedonsaantioikeutta ei ole muun muassa asiakirjaan, josta tiedon antaminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua (1 kohta). Säännös tulisi arvioitavaksi erityisesti suhteessa suojelupoliisin tiedustelutietoihin ja turvallisuusselvityslain 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin keskusrikospoliisin rikostiedustelutietoihin. Poliisin henkilötietolain 56 §:n 1 momentin ja 42 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan rekisteröidyllä ei myöskään ole tällaisia henkilötietoja sisältäviin henkilörekistereihin tarkastusoikeutta.

8 Voimaantulo

Lain ehdotetaan tulevan voimaan mahdollisimman pian. Muutosasetuksen liitteen 27 kohdassa tarkoitetuille henkilöille tulee tehdä vanhan muotoinen taustan tarkistus 30.6.2020 mennessä.

Lain 15 §:n ja 21 §:n 1 momentin 4 a kohdan tulee olla voimassa 1.5.2020, jotta varmistutaan siitä, että suojelupoliisi ehtii tehdä muutosasetuksen edellyttämät noin 9 500 suppeaa henkilöturvallisuusselvitystä ennen määräaika.

Lain 19 §, 21 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 51 ja 52 § tulisivat kuitenkin voimaan vasta 31.12.2020, josta alkaen sovelletaan myös kyseisiin pykäliin muutoksia edellyttävää komission muutosasetuksen liitteen 26 kohtaa.

9 Toimeenpano ja seuranta

Esitykseen sisältyvä nuhteettomuusseurantaa koskevan muutoksen toimeenpano edellyttää muutoksia suojelupoliisin tietojärjestelmiin. Myös mahdollinen henkilöturvallisuushakemusten keskittäminen lentoaseman pitäjänä toimivalle Finavia Oyj:lle esitetyn 15 §:n mahdollistamalla tavalla edellyttäisi tietojärjestelmämuutoksia.

Ilmailun turva-asetuksen 16 artiklan mukaan Euroopan komissio antaa vuosittain Euroopan parlamentille, neuvostolle ja jäsenmaille kertomuksen, jossa niille tiedotetaan asetuksen täytäntöönpanosta sekä sen vaikutuksesta ilmailun turvatilanteen paranemiseen.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esitys ei ole riippuvainen muista esityksistä.

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2020 ensimmäiseksi lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotuksen mukaan lentoasemalla työskentelevistä henkilöistä, joista aiemmin on voitu tehdä suppea henkilöturvallisuusselvitys, voitaisiin tehdä jatkossa perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys. Säädös on sidottu ilmailun turvavalvontatoimenpiteiden suorittamiseen tai itsenäiseen pääsyyn lentoaseman turvavalvotulle alueelle. Uutena suppeasti turvallisuusselvittävien henkilöiden ryhmänä turvallisuusselvityslakiin lisättäisiin henkilöt, jotka työskentelevät lentoasemalle toimitettavan rahdin ja tarvikkeiden tai niiden turvaamisen kanssa. Ehdotus merkitsee rajoitusta perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattuun yksityiselämän suojaan ja henkilötietojen suojaan. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn.

Valiokunta ei ole pitänyt turvallisuusselvitysmenettelyä tai luotettavuuslausuntokäytäntöä valtiosääntöoikeudellisesti erityisen ongelmallisena, mutta se on edellyttänyt, että turvallisuusselvitysmenettelystä seuraavalla perusoikeusrajoituksella on hyväksyttävä peruste ja se on suhteellisuusvaatimuksen mukainen (PeVL 3/2014 vp, s. 2–3). Ehdotetuilla muutoksilla pyritään torjumaan siviili-ilmailuun kohdistuvia merkittäviä uhkia, erityisesti terrorismia ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvää sisäpiiriuhkaa ja siten turvaamaan turvallisuusselvityslain 1 §:ssä tarkoitettua valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta ja muita niihin verrattavia yleisiä etuja. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että henkilötietojen suoja rajoittavan turvallisuusselvitysmenettelyn taustalla on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä ja painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima peruste (PeVL 3/2014 vp). Turvallisuusselvitysten kohteeksi tulevat henkilöt on määritelty säännöksessä tarkkarajaisesti heidän tehtäviensä perusteella.

Täytäntöönpanoasetuksesta johtuen nuhteettomuusseuranta koskevaa 51 §:ää laajennettaisiin siten, että siinä voitaisiin käyttää suojelupoliisin tiedustelutietoja ja keskusrikospoliisin järjestäytyntä rikollisuutta koskevia rikostiedustelutietoja silloin, kun henkilöstä on tehty perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys siviili-ilmailun turvaamiseksi lain 19 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella. Käytettäviin tiedustelutietoihin ei ehdoteta muutoksia, vaan nuhteettomuusseurannassa käytettäisiin samoja tiedustelutietoja koskevia tietolähteitä kuin alkuperäisen perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tekemisessä.

Osa menettelyssä käytettävistä suojelupoliisin tiedoista on hankittu käyttäen poliisilain 5 a luvussa säädettyjä siviilitiedustelun tiedustelumenetelmiä. Ehdotuksen mukaan nuhteettomuusseurannan yhteydessä tulisi ilmoittaa hakijalle vain sellainen tiedustelutieto, joka on välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi. Ilmoittamiskynnys vastaa perustuslain 10 §:n 4 momentin rajoitusedellytystä ja poliisilain 5 a luvun 4 §:n 1 momentissa säädettyä tiedustelumenetelmän käyttämistä koskevaa kynnystä. Tietojen käyttö vastaa niitä tarkoituksia, joita varten tiedot on alun perin kerätty.

Nuhteettomuusseurannassa käytettäisiin myös keskusrikospoliisin järjestäytyneeseen rikollisuuden liittyviä poliisin henkilötietolain 7 ja 8 §:ssä tarkoitettuja tietoja turvallisuusselvityslain 25 §:n 2 momentin mukaisesti rajattuna. Turvallisuusselvityslain mainittua säännöstä voimassa olevassa muodossaan ei ole käsitelty perustuslakivaliokunnassa. Perustuslakivaliokunta on todennut poliisin havaintotietojen osalta, että kysymys on potentiaalisesti hyvin laajasta ihmisten yksityiselämään puuttuvasta tietojoukosta (PeVL 18/2012 vp). Lisäksi havaintotiedot ovat usein luonteeltaan epävarmoja ja niiden käyttämiseen sisältyy leimautumisen riski. Perustuslakivaliokunta on tämän luonteisten tietojen käsittelyssä kiinnittänyt edellä mainittujen yleisten seikkojen lisäksi huomiota tarpeeseen varmistaa tietojen virheettömyys ja luotettavuus (PeVL 27/2006 vp) ja liittää tietoon arviot tietojenantajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta (PeVL 51/2002 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut havaintotietojen luonteen vuoksi olevan tärkeää, että tietojen tallettamisen edellytyksiä tulkitaan suppeasti ja etenkin niin, että havaintotieto voidaan tallettaa vain, jos on olemassa epäily rikollisesta toiminnasta (PeVL 18/2012 vp). Turvallisuusselvitysmenettelyssä käytettävien rikostiedustelutietojen sisältö on rajattu sellaisiin tietoihin, joista ilmenee henkilön osallistuminen tai muu yhteys järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan siten kuin turvallisuusselvityslain 25 §:n 2 momentissa säädetään. Poliisin henkilötietolain 8 §:n 2 momentin mukaan henkilötietoihin on liitettävä arvio tietojen antajan tai lähteen luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista. Näiden rajausten vuoksi rikostiedustelutietojen käyttäminen nuhteettomuusseurannassa on suhteellisuusperiaatteen mukaista.

Siviilitiedustelulain yhteydessä perustuslakivaliokunta on pitänyt erityisen olennaisena tällaisessa toimintaympäristössä huolehtia riittävästä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä (PeVL 35/2018 vp, s. 13, PeVM 4/2018 vp, s. 9, ks. myös PeVL 20/2016 vp, s. 4—5). Suojelupoliisin henkilötietojen käsittelystä säädetään perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädettyssä poliisin henkilötietolaissa, erityisesti sen 7 luvussa, ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa (1054/2018). Poliisin henkilötietolain 56 §:n 1 momentin mukaan rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta suojelupoliisin käsittelemiin henkilötietoihin. Rekisteröidyllä on kuitenkin välillinen tarkastusoikeus rikosasioiden tietosuojalain 29 §:n mukaisesti.

Lain 52 §:n uuden 6 momentin johdosta turvallisuusselvityksen kohdehenkilöä ei kuultaisi nuhteettomuusseurannassa ilmenneistä tiedustelu- ja rikostiedustelutiedoista. Kyseiset tiedot ovat julkisuuslain mukaan salassapidettäviä eikä niitä sisältäviin henkilörekistereihin rekisteröidyllä ole myöskään tarkastusoikeutta.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Koska muutosasetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 15 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentin 6 kohta, 21 §:n 1 momentin 4 kohta, 51 §:n 1 momentti ja 52 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 51 §:n 1 momentti laissa 931/2016, ja
lisätään 19 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 910/2019, uusi 7 kohta, 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 910/2019, uusi 4 a kohta ja 52 §:ään uusi 6 momentti seuraavasti:

15 §

Henkilöturvallisuusselvityksen hakemiseen oikeutetut

Henkilöturvallisuusselvitystä voi hakea, jollei kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista muuta johdu tai laissa toisin säädetä, selvityksen kohteen työnantaja tai se, jonka antamaa toimeksiantoa tai siihen kuuluvaa tehtävää selvityksen kohteen on tarkoitus hoitaa tai jota hän hoitaa. Henkilöturvallisuusselvitystä voi hakea työnantajan tai toimeksiantajan sijasta myös sellainen viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava, joka lain mukaan vastaa turvatoimista tietyllä alueella tai tietyssä toiminnassa. Jos selvitys laaditaan koulutukseen valittavasta, koulutuksen järjestäjä hakee selvitystä.

19 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

6) pääsee työtehtävissään tietoihin, joita paljastamalla tai muulla käsittelyllä taikka muulla oikeudettomalla toiminnalla voi aiheuttaa vakavaa vahinkoa kansantaloudelle tai rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien toimivuudelle tai kansallisen edun kannalta merkitykselliselle elinkeinotoiminnalle;

7) on vastuussa ilmailun turvatarkastuksista, kulunvalvonnasta tai muista turvavalvontatoimenpiteistä taikka toteuttaa niitä lentoaseman turvavalvotulla alueella tai työtehtävissään muuten pääsee itsenäisesti lentoaseman turvavalvotulle alueelle.

21 §

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

4) pääsee satamassa taikka muulla maan ulkoisten tai sisäisten liikenneyhteyksien jatkuvuuden ja turvallisuuden kannalta merkittävällä liikennealueella kuin lentoasemalla yleisöltä suljettuihin tiloihin taikka tietoliikenneyhteyksien tai sähkön- ja energiantuotannon yleisen toimivuuden kannalta merkityksellisiin kohteisiin;

4 a) työskentelee ilmailun turvatarkastuksiin, kulunvalvontaan tai muihin turvavalvontatoimenpiteisiin liittyvissä tehtävissä tai on vastuussa niiden toteuttamisesta muualla kuin lentoaseman turvavalvotulla alueella taikka työskentelee tehtävässä, jossa hänellä on itsenäinen pääsy lentorahtiin, lentopostiin, lentoliikenteen harjoittajan postilähettyksiin ja materiaaleihin tai lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin tai lentoasematarvikkeisiin sen jälkeen, kun niihin on sovellettu turvavalvontatoimenpiteitä;

51 §

Nuhteettomuuden ja luotettavuuden seuranta henkilörekisterien yhdistämisen avulla

Suojelupoliisi voi yhdistää turvallisuusselvitysrekisterin tietoihin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain (616/2019) 5 §:n 1 ja 2 momentissa ja 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja sekä oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sisältyviä rikosasioiden vireilläolo- ja ratkaisutietoja sen selvittämiseksi, voidaanko turvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu todistus edelleenkin pitää voimassa. Tietoihin voidaan yhdistää myös 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyviä tietoja ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 48 §:n 1 momentissa ja 49 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jos selvittämisen kohteena oleva turvallisuusselvitys on laadittu 19 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella.

52 §

Toimenpiteet seurannan perusteella

Jos seurannassa saatujen tietojen perusteella henkilön epäillään tai katsotaan tuomioistuimen päätöksellä syyllistyneen tekoon, joka olisi voinut vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen sisältöön, toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle taikka ministeriölle, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt rekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi. Toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava myös tieto, joka on välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi sekä sellainen 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyvä tieto, jonka mukaan on perusteltu syy epäillä henkilön syyllistyneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimin-

taan osallistumiseen tai edistävän järjestäytyneen rikollisryhmän toimia. Ennen tietojen ilmoittamista hakijalle on selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleenkin asianomaisen työnantajan palveluksessa tai toimeksiantajan tehtävissä taikka opiskelee hakijana olleessa oppilaitoksessa.

Jos 2 momentissa tarkoitettu tieto koskee yrityksen vastuuhenkilöä tai yritystä ja se olisi vaikuttanut yritysturvallisuusselvitystodistuksen antamiseen, toimivaltaisen viranomaisen on salsapitosäännösten estämättä selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta yritysturvalisuusselvitystä hakeneelle.

Poiketen siitä, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, selvityksen kohdetta ei ole velvollisuus kuulla sellaisesta tiedosta, josta hänellä ei viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 tai 12 §:n mukaan ole oikeutta saada tietoa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 19 §, 21 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 51 ja 52 § tulevat kuitenkin voimaan vasta 31 päivänä joulukuuta 2020.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Antti Rinne

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 15 §:n 1 momentti, 19 §:n 1 momentin 6 kohta, 21 §:n 1 momentin 4 kohta, 51 §:n 1 momentti ja 52 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisena kuin niistä on 51 §:n 1 momentti laissa 931/2016, ja
lisätään 19 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 910/2019, uusi 7 kohta, 21 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laissa 910/2019, uusi 4 a kohta ja 52 §:ään uusi 6 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

Henkilöturvallisuusselvityksen hakemiseen oikeutetut

Henkilöturvallisuusselvitystä voi hakea, jollei kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista muuta johdu tai laissa toisin säädetä, selvityksen kohteen työnantaja tai se, jonka antamaa toimeksiantoa tai siihen kuuluvaa tehtävää selvityksen kohteen on tarkoitus hoitaa tai jota hän hoitaa. Jos selvitys laaditaan koulutukseen valittavasta, koulutuksen järjestäjä hakee selvitystä.

15 §

Henkilöturvallisuusselvityksen hakemiseen oikeutetut

Henkilöturvallisuusselvitystä voi hakea, jollei kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista muuta johdu tai laissa toisin säädetä, selvityksen kohteen työnantaja tai se, jonka antamaa toimeksiantoa tai siihen kuuluvaa tehtävää selvityksen kohteen on tarkoitus hoitaa tai jota hän hoitaa. *Henkilöturvallisuusselvitystä voi hakea työnantajan tai toimeksiantajan sijasta myös sellainen viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava, joka lain mukaan vastaa turvatoimista tietyllä alueella tai tietyssä toiminnassa.* Jos selvitys laaditaan koulutukseen valittavasta, koulutuksen järjestäjä hakee selvitystä.

19 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityk- sen piiriin kuuluvat tehtävät

19 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityk- sen piiriin kuuluvat tehtävät

Perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

6) pääsee työtehtävissään tietoihin, joita paljastamalla tai muulla käsittelyllä taikka muulla oikeudettomalla toiminnalla voi aiheuttaa vakavaa vahinkoa kansantaloudelle tai rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien toimivuudelle tai kansallisen edun kannalta merkitykselliselle elinkeinotoiminnalle.

Perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

6) pääsee työtehtävissään tietoihin, joita paljastamalla tai muulla käsittelyllä taikka muulla oikeudettomalla toiminnalla voi aiheuttaa vakavaa vahinkoa kansantaloudelle tai rahoitus- ja vakuutusjärjestelmien toimivuudelle tai kansallisen edun kannalta merkitykselliselle elinkeinotoiminnalle;

7) on vastuussa ilmailun turvatarkastuksista, kulunvalvonnasta tai muista turvavalvontatoimenpiteistä taikka toteuttaa niitä lentoaseman turvavalvotulla alueella tai työtehtävissään muuten pääsee itsenäisesti lentoaseman turvavalvotulle alueelle.

21 §

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

4) pääsee satamassa taikka muulla maan ulkoisten tai sisäisten liikenneyhteyksien jatkuvuuden ja turvallisuuden kannalta merkittäväällä liikennealueella yleisöltä suljettuihin tiloihin taikka tietoliikenneyhteyksien tai sähkön- ja energiantuotannon yleisen toimivuuden kannalta merkityksellisiin kohteisiin;

21 §

Suppean henkilöturvallisuusselvityksen piiriin kuuluvat tehtävät

Suppea henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia sellaiseen palvelussuhteeseen tai toimeksiantotehtävää suorittamaan valittavasta taikka palvelussuhdetta tai toimeksiantotehtävää hoitavasta, joka:

4) pääsee satamassa taikka muulla maan ulkoisten tai sisäisten liikenneyhteyksien jatkuvuuden ja turvallisuuden kannalta merkittäväällä liikennealueella *kuin* lentoasemalla yleisöltä suljettuihin tiloihin taikka tietoliikenneyhteyksien tai sähkön- ja energiantuotannon yleisen toimivuuden kannalta merkityksellisiin kohteisiin;

4 a) työskentelee ilmailun turvatarkastuksiin, kulunvalvontaan tai muihin turvavalvontatoimenpiteisiin liittyvissä tehtävissä tai on vastuussa niiden toteuttamisesta muualla kuin lentoaseman turvavalvotulla alueella

taikka työskentelee tehtävässä, jossa hänellä on itsenäinen pääsy lentorahtiin, lentopostiin, lentoliikenteen harjoittajan postilähetyksiin ja materiaaleihin tai lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin tai lentoasematarvikkeisiin sen jälkeen, kun niihin on sovellettu turvavalvontatoimenpiteitä;

51 §

*Nuhteettomuuden ja luotettavuuden seuranta
henkilörekisterien yhdistämisen avulla*

Suojelupoliisi voi yhdistää turvallisuusselvitysrekisterin tietoihin *poliisiasian tietojärjestelmän* sekä oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sisältyviä rikosasioiden vireilläolo- ja ratkaisutietoja sen selvittämiseksi, voidaanko turvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu todistus edelleenkin pitää voimassa.

51 §

*Nuhteettomuuden ja luotettavuuden seuranta
henkilörekisterien yhdistämisen avulla*

Suojelupoliisi voi yhdistää turvallisuusselvitysrekisterin tietoihin *henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019) 5 §:n 1 ja 2 momentissa ja 6 §:ssä tarkoitettuja tietoja* sekä oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sisältyviä rikosasioiden vireilläolo- ja ratkaisutietoja sen selvittämiseksi, voidaanko turvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu todistus edelleenkin pitää voimassa. Tietoihin voidaan yhdistää myös 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyviä tietoja ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 48 §:n 1 momentissa ja 49 §:ssä tarkoitettuja tietoja, jos selvittämisen kohteena oleva turvallisuusselvitys on laadittu 19 §:n 1 momentin 7 kohdan perusteella.

52 §

Toimenpiteet seurannan perusteella

Jos seurannassa saatujen tietojen perusteella henkilön epäillään tai katsotaan tuomioistimen päätöksellä syyllistyneen tekoon, joka olisi voinut vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen sisältöön, toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä selvityksen

52 §

Toimenpiteet seurannan perusteella

Jos seurannassa saatujen tietojen perusteella henkilön epäillään tai katsotaan tuomioistimen päätöksellä syyllistyneen tekoon, joka olisi voinut vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen sisältöön, toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä selvityksen

kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle taikka ministeriölle, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt rekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi. Ennen tietojen ilmoittamista *työnantajalle tai toimeksiantajalle* on selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleenkin asianomaisen työnantajan palveluksessa tai toimeksiantajan tehtävissä taikka opiskelee hakijana olleessa oppilaitoksessa.

Jos seurannassa saatujen tietojen perusteella yrityksen vastuuhenkilön tai yrityksen epäillä tai katsotaan tuomioistuimen päätöksellä syyllistyneen tekoon, joka olisi vaikuttanut yritysturvallisuusselvitystodistuksen antamiseen, toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta yritysturvallisuusselvitystä hakeneelle.

kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle taikka ministeriölle, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt rekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi. *Toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä ilmoitettava myös tieto, joka on välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi sekä sellainen 25 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ilmoitukseen sisältyvä tieto, jonka mukaan on perusteltu syy epäillä henkilön syyllistyneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen tai edistävän järjestäytyneen rikollisryhmän toimia.* Ennen tietojen ilmoittamista *hakijalle* on selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleenkin asianomaisen työnantajan palveluksessa tai toimeksiantajan tehtävissä taikka opiskelee hakijana olleessa oppilaitoksessa.

Jos 2 momentissa tarkoitettu tieto koskee yrityksen vastuuhenkilöä tai yritystä ja se olisi vaikuttanut yritysturvallisuusselvitystodistuksen antamiseen, toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta yritysturvallisuusselvitystä hakeneelle.

—————
Poiketen siitä, mitä 2 ja 3 momentissa säädetään, selvityksen kohdetta ei ole velvollisuus kuulla sellaisesta tiedosta, josta hänellä ei viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 tai 12 §:n mukaan ole oikeutta saada tietoa.

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 19 §, 21 §:n 1 momentin 4 kohta sekä 51 ja 52 § tulevat kuitenkin voimaan vasta 31 päivänä joulukuuta 2020.
—————